

Eduard Donkersloot (1860-1907), een Gorinchemse fotograaf in Leerdam

De fotocollectie op de beeldbank van onze vereniging is inmiddels het aantal van 12.000 foto's gepasseerd. Dat is een enorme hoeveelheid en tussen de vele foto's en ansichtkaarten zijn ook enkele bijzondere afbeeldingen te vinden. Een aantal van die bijzondere foto's is gemaakt door de fotograaf Eduard Donkersloot. In dit artikel zal ik wat over Eduard vertellen en over de fotoserie die hij maakte van Leerdam.

Biografie

Eduard Donkersloot werd op 25 april 1860 te Muiden geboren als zoon van Johan Christiaan Frederik Donkersloot (1819-1881) en Jacoba Gezina Cornelia Finjé (1822-1863). Eduards vader was van beroep rijksambtenaar, maar was daarnaast ook bewaarder van het stedelijk museum te Haarlem, welke in 1862 geopend werd. Over zijn jeugd en opleiding weten we niet veel, maar Wachlin (2011) vermeldt dat Eduard in ieder geval in 1883 als assistent (dan wel als opleideling) werkzaam is in het fotografie atelier van J.L.T. Huysen sr. (1852-1910) te Hoorn. Na deze periode is Eduard afwisselend werkzaam als fotograaf in Utrecht, Amsterdam en Rotterdam voordat hij op 14 mei 1887 neerstrijkt in Gorinchem. Hij opende zijn atelier, na een kort verblijf in de Molenstraat, aan het Eind nr. 166 (tegenwoordig nummer 30). Eduard wordt gezien als de opvolger van fotograaf Antonie Kornelis Schorteldoek (1834-1922) die naar Tiel verhuist en tevens als de belangrijkste concurrent van Willem Pelgrom. Tijdens zijn verblijf in Gorinchem maakt Eduard veel portretfoto's van inwoners uit Gorinchem, maar ook van mensen uit de omgeving. Dat Eduard niet alleen een atelier fotograaf was, blijkt wel uit zijn topografische foto's. Eén van zijn bekendste 'buitenfoto's' is de foto van de in 1893 afgebroken Gorinchemse Waterpoort. Ook fotografeerde hij Slot Loevestein voordat het verbouwd werd. In 1894 verkocht Eduard zijn fotozaak aan J.C. Goethals en vertrok hij naar Hilversum waar hij tot aan zijn dood op 6 oktober 1907 als fotograaf gevestigd was. Bij zijn overlijden op 47-jarige leeftijd liet hij een vrouw achter. Het echtpaar had geen kinderen.

Leerdam

Zoals gezegd reisde Eduard ook rond met zijn fototoestel en statief en deed daarbij naast Meerkerk en Slot Loevestein ook Leerdam aan. Het is niet bekend hoeveel foto's hij exact maakte in Leerdam. Tot nu toe zijn zeven foto's herkend als werk van Eduard, waarbij het bij zes foto's vergemakkelijkt wordt vanwege de sierlijke, gedrukte handtekening onderaan de foto's. Wanneer Eduard precies in Leerdam geweest is, weten we niet. Aan de foto's te zien zal dat in het najaar of in de winter geweest zijn (kale bomen), gedurende de jaren 1887-1894, de tijdsperiode dat hij werkzaam was in Gorinchem. Een aantal foto's is reeds eerder gepubliceerd in onder andere het boek 'Leerdam in oude ansichten'. Graag wil ik één foto nader bekijken, want nadere bestudering levert nog een aantal interessante bevindingen op.

Onderstaande foto is een detail van een grotere foto welke in de beeldbank te vinden is onder nummer NL-LdmHVL11881. Als we deze foto nader bestuderen dan vallen ons een aantal zaken op. Allereerst

zien we hier nog twee pompen staan aan het begin van de Fonteinstraat waarvan de linker pomp is in 1900 verwijderd. Wanneer de andere is verwijderd, is niet bekend. Zo te zien wordt er net een emmer met water gevuld. Als we verder de in Fonteinstraat kijken zien we aan de linkerkant het huidige nummer 1 waar lange tijd de groentezaak van Duhén gevestigd was. Er is hier nog geen sprake van een extra verdieping, het betreft hier nog een pand met begane grond en een zolderverdieping met kleine dakkapel. Van deze situatie zijn meerdere foto's bekend, maar van de situatie van het pand daarnaast niet. Van dit pand, waar later slagerij Walg zat, zien we een soortgelijke situatie: een pand met een begane grond en daar bovenop slechts één verdieping. Op latere foto's van dit pand zien we dat het pand met een verdieping opgehoogd is, waardoor het pand dan uit twee verdiepingen bestaat. Ook het eerst zichtbare pand aan de rechterzijde laat een bijzondere gevel zien, die we van andere foto's vanuit dezelfde hoek niet kennen. Links boven het dak van Fonteinstraat 1 zien we nog de toren van de kerk aan de Nieuwstraat, maar het torentje van het postkantoor is hier niet te zien. Dat is ook logisch, want dat werd pas in 1910 gebouwd. Tot slot: als we de Fonteinstraat in kijken, zien we aan het eind van de straat een rij bomen staan. Deze staan ongeveer ter hoogte van de dan nog niet gedempte Noordgracht (deze werd pas in 1895 gedempt). Helaas kunnen we de Noordgracht niet zien, maar hij is op deze foto nog wel degelijk aanwezig. De stadsomwalling aan de Noordwal is niet te zien, want deze werd al in 1882 afgegraven.

Links boven het dak van Fonteinstraat 1 zien we nog de toren van de kerk aan de Nieuwstraat, maar het torentje van het postkantoor is hier niet te zien. Dat is ook logisch, want dat werd pas in 1910 gebouwd. Tot slot: als we de Fonteinstraat in kijken, zien we aan het eind van de straat een rij bomen staan. Deze staan ongeveer ter hoogte van de dan nog niet gedempte Noordgracht (deze werd pas in 1895 gedempt). Helaas kunnen we de Noordgracht niet zien, maar hij is op deze foto nog wel degelijk aanwezig. De stadsomwalling aan de Noordwal is niet te zien, want deze werd al in 1882 afgegraven.

Peter van Rooden

Bronnen/literatuur:

Stamkot, B. 'Fotogeschiedenis. Aflevering 4: Eduard Donkersloot (1860-1907)', in: *Gorcum Varia*, 1998-2, jaargang 15, nr. 41, p. 219-222.

Stichting RKD - Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis.

Wachlin, S. *Photographers in the Netherlands. A survey of commercial photographers born before 1900 based on data from the Dutch population administration, city directories and newspapers*. Den Haag, 2011.